

Archeologienota: Het archeologisch bureauonderzoek aan de Diksmuidse Boterweg te Koolskamp

Laurane Dupont

Tienen 2020
Studiebureau Archeologie bvba

Archeologienota: Het archeologisch bureauonderzoek aan de Diksmuidse Boterweg te Koolskamp

Laurane Dupont

**Tienen 2020
Studiebureau Archeologie bvba**

Colofon

Archeologienota: Het archeologisch bureauonderzoek aan de Diksmuidse Boterweg te Koolskamp

Initiatiefnemer: Hyboma NV

Projectleiding: Vanessa Vander Ginst

Erkend archeoloog: Laurane Dupont

Auteurs: Laurane Dupont

Foto's en tekeningen: Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2020, Studiebureau Archeologie bvba

Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2020F307

Aanleiding: De opgemaakte archeologienota kadert in een gepland groepswoningbouwproject voor een terrein gelegen buiten de vastgestelde archeologische zones met een totale oppervlakte van ca. 30174 m². Daarmee valt de vergunningsaanvraag binnen de aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen 3000 m² of meer bedraagt (Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 en de Code van Goede Praktijk).

Erkend archeoloog: Laurane Dupont (OE/ERK/Archeoloog/2015/000212)
Studiebureau Archeologie bvba (OE/ERK/Archeoloog/2015/00002)

Actoren: Laurane Dupont

Locatie: Ardooie, Koolskamp, Diksmuidse boterweg (fig. 1.1 t.e.m. 1.6)

Bounding box: punt 1: x= 68205 , y= 188773
punt 2: x= 68442, y= 189070

Ardooie, Afd. 2, sectie B, perceelnummers 74K, 75, 35B, 36Y, 22S (patrim), 22P en 36R (partim).

Relevante termen³⁶: Bureauonderzoek, (Zand)leemstreek, buitengebied

Verstoorde zones: De woning aan de Diksmuidse Boterweg 22.

³⁶ Thesaurus: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/thesaurus>

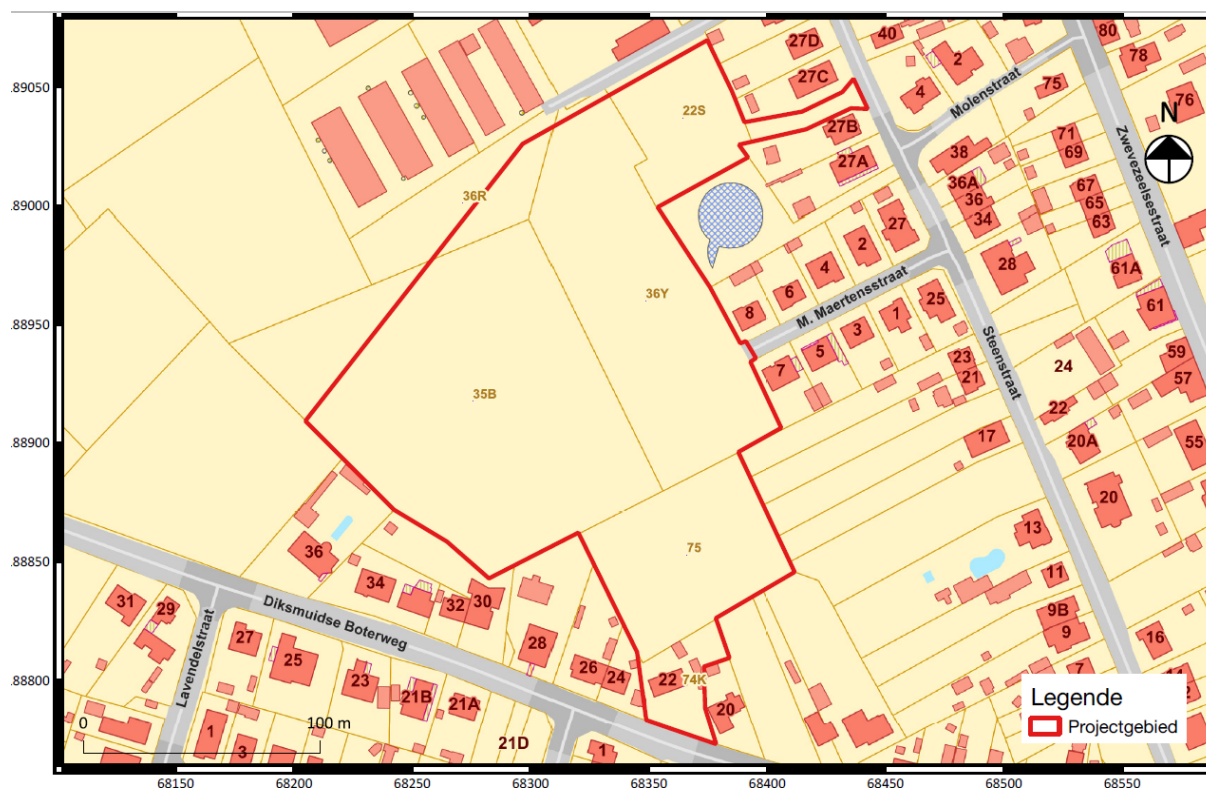

Fig. 2.1: Uittreksel van het kadasterplan met situering van het projectgebied³⁷.

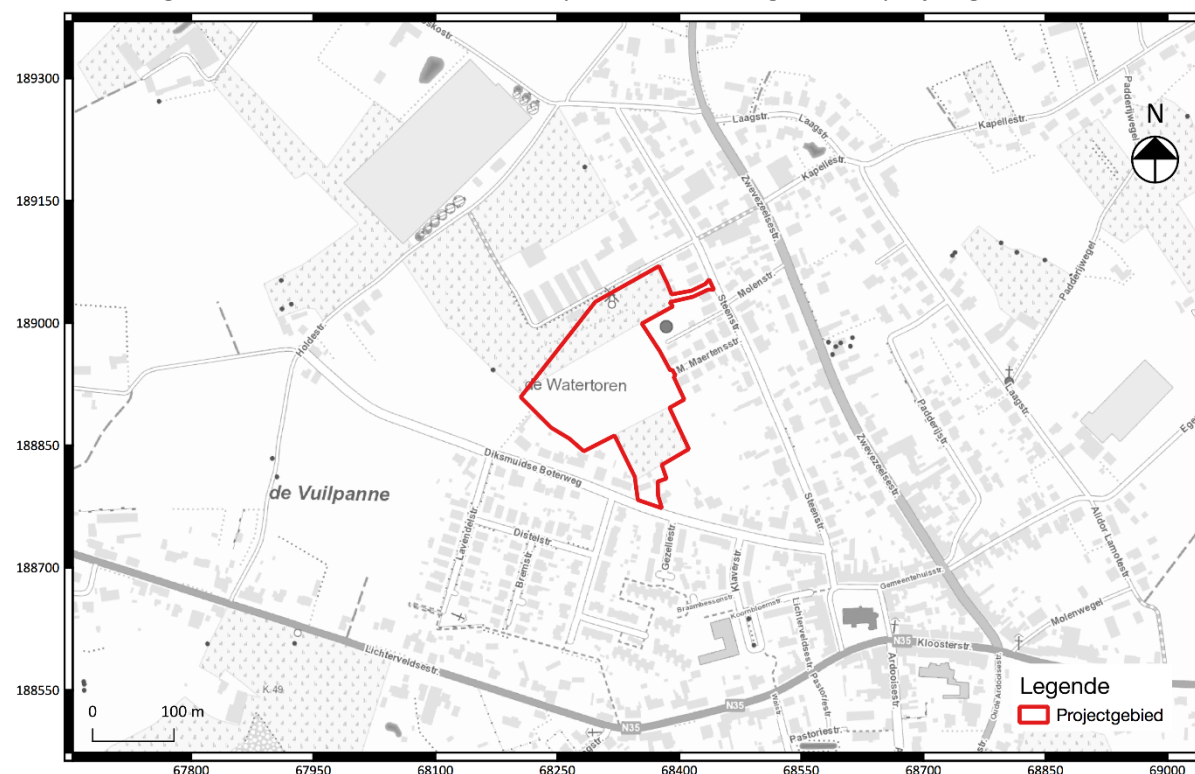

Fig. 2.2: Uittreksel van de topografische kaart met situering van het projectgebied³⁸.

³⁷ Onderliggende kaartlaag: AGIV.

³⁸ Onderliggende kaartlaag: AGIV.

2.2 Gemotiveerd advies

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan gesteld worden dat het terrein een laag potentieel bezit voor de aanwezigheid van (artefacten)vindplaatsen uit de steentijd (jager-verzamelaars). Het projectgebied beslaat een sterk hellend terrein gelegen op de kamlijn van de *cuesta* van Tielt. Er zijn geen indicaties voor de aanwezigheid van gradiënten (droge oevergronden langs vennen/beken) in het paleolandschap ter hoogte van het projectgebied. Bovendien is het terrein gelegen op een helling waardoor de pleistocene bovengrond en het hiermee geassocieerde paleo-loopniveau uit de steentijd onderhevig is geweest aan hellingserosie.

Ook naar latere occupaties toe (vertegenwoordigd door grondsporensites), betekende de zeer natte gesteldheid van het terrein en de sterke hellingsgraad wellicht een ongunstige parameter. Vanaf de middeleeuwen, wanneer een grotere antropogene invloed op het natuurlijke landschap werd uitgeoefend, speelde deze eigenschappen een minder grote rol. De ligging van het projectgebied nabij de vroegmiddeleeuwse dorpskern van Koolskamp en de situering van historische bebouwing binnen de contouren van het projectgebied getuigen hiervan en creëren een hogere verwachting naar waarden vanaf deze periode. Het projectgebied bezit voorts ook een verhoogd potentieel voor het aantreffen van *militaria* van WO I en WO II daar Koolskamp tijdens de eerste wereldoorlog bezet was door het Duitse leger.

Besluitend kan gesteld worden dat de aan - of afwezigheid van een site binnen het projectgebied aan de hand van het bureauonderzoek niet uitgesloten kan worden. Verder onderzoek is noodzakelijk om concretere informatie in te winnen over de al dan niet aanwezigheid van een archeologische site binnen de contouren van het projectgebied. Momenteel is archeologisch vervolgonderzoek op het terrein echter niet mogelijk omdat het terrein nog deels bebouwd is. Ook de aanwezigheid van mogelijk verontreinigde zones dienen eerst in kaart gebracht te worden vooraleer het archeologisch onderzoek van start kan gaan. Dit creëert een praktische onmogelijkheid voor het uitvoeren van een vervolgonderzoek met ingreep in de bodem doordat het kosten-batengewijs ongunstig is voor de initiatiefnemer om een in twee delen gesplitst onderzoek uit te voeren. Op basis van deze gegevens én op basis van de aankoop onder opschortende voorwaarde van vergunning zal een programma van maatregelen voor een vervolgonderzoek in **uitgesteld traject** worden voorgesteld.

2.3 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.3.1 Aanleiding van het vooronderzoek³⁹

De geplande werken vallen binnen de aanvraag voor een groepswoningbouwproject waarbij in een eerste fase de sloop van de woning aan de Diksmuidse Boterweg 22 en het torenkot van de platsemolen en de aanleg van de infrastructuurwerken wordt voorzien en in een tweede fase de bouw van 62 woningen.

De aard van de verstoringen ter hoogte van de woningen is nog niet gekend waardoor van een volledige bedreiging van het bodemarchief wordt uitgegaan. Archeologisch relevante waarden kunnen hierdoor in het gedrang komen.

2.3.2 Resultaten bureauonderzoek

Op basis van de verzamelde aardkundige en historische gegevens kan worden geconcludeerd dat het onderzoeksterrein een potentieel omsluit voor interessante en relevante archeologische waarden. Het onderzoeksterrein, gelegen nabij de dorpskern van Koolskamp, was in historische tijden in gebruik als akkerland enerzijds en bewoond met historische bebouwing anderzijds.

Het projectgebied beslaat een sterk hellend terrein gelegen op de kamlijn van de *cuesta* van Tielt. Er zijn geen indicaties voor de aanwezigheid van gradiënten (droge oevergronden langs vennen/beken) in het paleolandschap ter hoogte van het projectgebied. Het ontbreken van een dergelijk ecologisch-strategisch interessante locatie resulteert in een eerder laag potentieel voor de aanwezigheid van (artefacten)vindplaatsen uit de steentijd (jager-verzamelaars). Bovendien is het terrein gelegen op een helling waardoor de pleistocene bovengrond en het hiermee geassocieerde paleo-loopniveau uit de steentijd onderhevig is geweest aan hellingserosie.

Ook naar latere occupaties toe (vertegenwoordigd door grondsporensites), betekende de zeer natte gesteldheid van het terrein en de sterke hellingsgraad wellicht een ongunstige parameter. Vanaf de middeleeuwen, wanneer een grotere antropogene invloed op het natuurlijke landschap werd uitgeoefend, speelde deze eigenschappen een minder grote rol. De ligging van het projectgebied nabij de vroegmiddeleeuwse dorpskern van Koolskamp en de situering van historische bebouwing binnen de contouren van het projectgebied getuigen hiervan en creëren een hogere verwachting naar waarden vanaf deze periode. Het projectgebied bezit voorts ook een verhoogd potentieel voor het aantreffen van *militaria* van WO I en WO II daar Koolskamp tijdens de eerste wereldoorlog bezet was door het Duitse leger.

³⁹ Voor een gedetailleerde en met plannen geïllustreerde omschrijving van de geplande werken, zie paragraaf 1.1.3 *Beschrijving van de geplande werken*.

2.3.3 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

De doelstelling van dit uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem betreft het formuleren van uitspraken omtrent de aan- of afwezigheid van één of meerdere archeologische vindplaatsen en de inschatting van het potentieel op archeologische kennisvermeerdering.

De volgende onderzoeksvragen zijn hierbij van belang:

- Welke zijn de waargenomen bodemhorizonten (beschrijving en duiding)?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
- Op welke diepte(s) zit het archeologisch vlak?
- Zijn er tekenen van erosie?
- Wat is de relatie tot de bodem en de eventuele archeologische sporen?
- Zijn er archeologische sporen en/of vondstenconcentraties aanwezig binnen de grenzen van het projectgebied? Indien ja, wat is de afbakening hiervan in tijd en ruimte?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Zijn er sporen uit één of meerdere periodes aanwezig?
- Is verder archeologisch onderzoek nodig? Zo ja, welke zones komen in aanmerking voor het vervolgonderzoek?

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek konden geen volledig verstoorde zones zonder relevante archeologische waarden worden vastgesteld. Het volledige plangebied, met een oppervlakte van 30 174 m², werd dan ook geselecteerd voor verder onderzoek (zie fig. 2.3.).

Het vooronderzoek in zijn geheel kan als volledig worden beschouwd als er voldoende informatie is gegenereerd om:

- een te bekrachtigen nota op te maken die de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende staft.
- een te bekrachtigen nota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staft.
- een te bekrachtigen nota op te maken die de onmogelijkheid voor een behoud *in situ* staft en een plan van aanpak hiervoor biedt.
- een te bekrachtigen nota op te maken die de mogelijkheid voor een behoud *in situ* staft en een plan van aanpak hiervoor biedt.

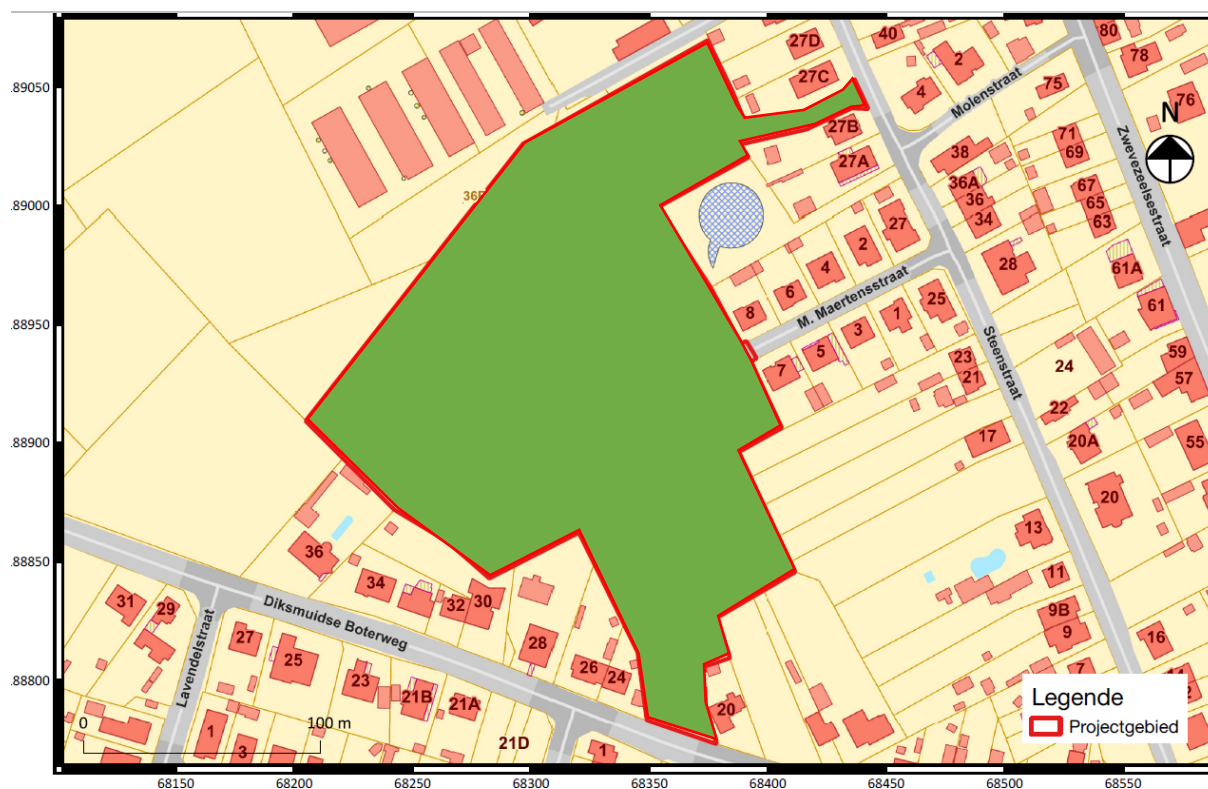

Fig. 2.3: Synthesepan met aanduiding van de zone voor verder onderzoek (groen).

2.3.4 Onderzoeksmethode en -strategie

De keuzes van de methode voor verder onderzoek en het wel/niet uitvoeren van deze onderzoeken, worden gebaseerd op onderstaande vier criteria:

1. Is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (ook kosten-batenanalyse)?
2. Is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein?
3. Is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief om de methode toe te passen op het terrein?
4. Is het NOODZAKELIJK om deze methode toe te passen op dit terrein (ook kosten-batenanalyse)?

In eerste instantie wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek zonder ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuin	Motivering
Geofysisch onderzoek	Nee	Geofysisch onderzoek is in dit geval niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Ook dient erop gewezen te worden dat vooral grote en specifieke sporen opgemerkt worden tijdens dit soort onderzoek. Kleinere sporen die mogelijk deel uitmaken van een plattegrond worden al sneller niet opgemerkt. Ook dient na de uitvoering van geofysisch onderzoek steeds verder onderzoek met ingreep in de bodem plaats te vinden om de aard van de aangetroffen anomalieën te verifiëren. Dergelijk onderzoek is niet nuttig en niet noodzakelijk.
Veldkartering	Nee	Er werden tijdens het bureauonderzoek geen elementen aangetroffen die wijzen op het aantreffen van een in situ bewaarde artefactensite. Hoewel een dergelijk onderzoek niet veel hoeft te kosten en ook geen verstoring van eventuele archeologische resten met zich meebrengt, is het binnen het huidige project niet noodzakelijk.

Landschappelijk booronderzoek	Nee	Er werden tijdens het bureauonderzoek geen elementen aangetroffen die wijzen op het aantreffen van een in situ bewaarde artefactensite. Daarnaast worden er ook geen grootschalige verstoringen van de bodemopbouw verwacht. Hoewel een dergelijk onderzoek niet veel hoeft te kosten en ook geen verstoring van eventuele archeologische resten met zich meebrengt, is het binnen het huidige project niet noodzakelijk.
Landschappelijke profielputten	Nee	Het is niet noodzakelijk om eveneens landschappelijke profielputten aan te leggen, desondanks deze snel een duidelijk beeld van de bodemopbouw kan verstrekken. In dit specifieke geval zal dergelijk onderzoek enkel resulteren in een onnodige verstoring van het bodemarchief.

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek met ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuun	Motivering
Verkennd archeologisch booronderzoek	Nee	Er werden tijdens de opmaak van het bureauonderzoek geen elementen aangetroffen die wijzen op een in situ bewaarde prehistorische artefactensite. Verder onderzoek gericht op dergelijke sites is binnen het huidige project dan ook niet aangewezen.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Nee	Er werden tijdens de opmaak van het bureauonderzoek geen elementen aangetroffen die wijzen op een in situ bewaarde prehistorische artefactensite. Verder onderzoek gericht op dergelijke sites is binnen het huidige project dan ook niet aangewezen.

Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Nee	Er werden tijdens de opmaak van het bureauonderzoek geen elementen aangetroffen die wijzen op een in situ bewaarde prehistorische artefactensite. Verder onderzoek gericht op dergelijke sites is binnen het huidige project dan ook niet aangewezen.
Proefsleuven en/of proefputten	Ja	Deze onderzoekstechniek biedt een beter ruimtelijk overzicht dan de voorgaande onderzoekstechnieken. Aangezien er geen complexe verticale stratigrafie wordt verwacht, is een proefsleuvenonderzoek aangewezen. Deze methode kan eventuele grondsporen aan het licht brengen, alsook inzicht bieden in de eventueel aanwezige archeologische niveaus. Om een uitspraak te kunnen doen over de totaliteit van het projectgebied, is het nodig om een groter percentage van het terrein te onderzoeken (12,5%). Hoewel dit resulteert in een grotere schadelijke impact op het bodemarchief, is deze techniek niet overdreven destructief. Verder onderzoek aan de hand van proefsleuven is noodzakelijk om de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein te bevestigen.

Op basis van bovenstaande afwegingen wordt een **vervolgonderzoek in uitgesteld traject** geadviseerd.

Het uitgesteld traject bestaat uit een **archeologische begeleiding van de sloopwerkzaamheden**, gevolgd door een **proefsleuvenonderzoek**. Het is opportuun het proefsleuvenonderzoek pas uit te voeren na de sloopwerken daar een betere zichtbaarheid van de bodem kan worden bekomen.

De begeleiding dient aan te vangen nadat het terrein ontdaan is van gevaarlijke stoffen (selectieve sloop voorzien in het sloopopvolgingsplan⁴⁰) en eventueel aanwezige verontreinigde zones in kaart werden gebracht die van het vervolgonderzoek kunnen worden uitgesloten. Wanneer men het maaiveld bijna bereikt heeft met de reguliere sloop dient een archeoloog ter plaatse te komen voor de begeleiding. Met het opschonen van de werf van puin en afbraakresten kunnen onder begeleiding eventueel oudere muren en structuren die dagzomen reeds gedetecteerd worden. In deze fase dienen eventueel aanwezige oudere kelders en ondergrondse structuren nog bewaard te blijven. Vloeren kunnen eventueel wel verwijderd worden. Hierbij moet dan aandacht besteed worden aan het eventueel voorkomen van oudere vloeren of andere structuren. Bomen dienen te worden gekapt maar nog niet ontstronkt.

Gezien het verhoogde potentieel voor resten uit zowel WO I als WO II is het aangewezen voorafgaand het proefsleuvenonderzoek een gespecialiseerde firma inzake **bomdetectie** te contacteren. In

⁴⁰ Bruneel 2020.

samenspraak met deze firma kan de noodzaak van een voorafgaandelijke screening van het terrein of een begeleiding tijdens de graafwerkzaamheden worden bekeken.

1.1.2 2.3.5 De onderzoekstechnieken

Het proefsleuvenonderzoek

De sleuven worden aangelegd volgens de Code van Goede Praktijk (versie 4.0) hoofdstuk 8.6. Het doel van een proefsleuvenonderzoek is om gefundeerde uitspraken te formuleren over de eventuele archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

De proefsleuven hebben een breedte van 2 m en worden met een noordwest-zuidoost oriëntatie aangelegd. Dit om een praktische uitvoering te bevorderen door de sleuven parallel met de langste perceelsgrens aan te leggen maar ook om in te spelen op de topografie van het terrein. Om een kleine leemte te compenseren in het uiterst zuiden van het projectgebied, ter hoogte van de Diksmuidse Boterweg, dient hier aan de dichtstbijzijnde sleuf een extra kijkvenster aangelegd te worden. De proefsleuven worden aangelegd in een vast grid. Het betreft parallelle raaien van ononderbroken proefsleuven met een maximale tussenafstand van 15 m ten opzichte van elkaar, gerekend vanuit de centrale lengte-as van de sleuven (fig. 2.4).

De sleuven worden uitgegraven tot op het eerste leesbare archeologische niveau. Deze afgraving gebeurt machinaal met behulp van een graafbak zonder tanden. Kijkvensters worden aangelegd om een spoor of concentratie van sporen waarvan de interpretatie en de waardering niet onmiddellijk is, beter te kunnen onderzoeken en om een schijnbare afwezigheid van sporen te verifiëren. Kijkvensters worden, afgezien van hun ligging, afmeting en vorm, op dezelfde wijze als proefsleuven aangelegd.

De dekkingsgraad is van die graad dat hij toelaat om voldoende gefundeerde uitspraken te doen over de rest van het terrein, en bedraagt als uitgangspunt 12,5%. Deze dekkingsgraad wordt opgedeeld in 10% sleuven en 2,5% kijkvensters. Indien een archeologische site wordt aangetroffen, worden extra proefsleuven en/of kijkvensters gegraven om een afbakening van de site te bekomen. De proefsleuven vertonen onderling een regelmatige, ruimtelijke spreiding. Indien echter anderzijds blijkt tijdens het proefsleuvenonderzoek dat de ondergrond sterk verstoord is, kan overgeschakeld worden op proefputten in de lijn van de sleuven met een tussenafstand van ca. 5 m (of volgens het voortschrijdend inzicht van de veldwerkleider) teneinde de mogelijke verstoring (en) snel en efficiënt in kaart te brengen.

De uitvoerders van het proefsleuvenonderzoek dienen niet te beschikken over bijkomende specifieke competenties ten opzichte van deze opgenomen in de Code van Goede Praktijk.

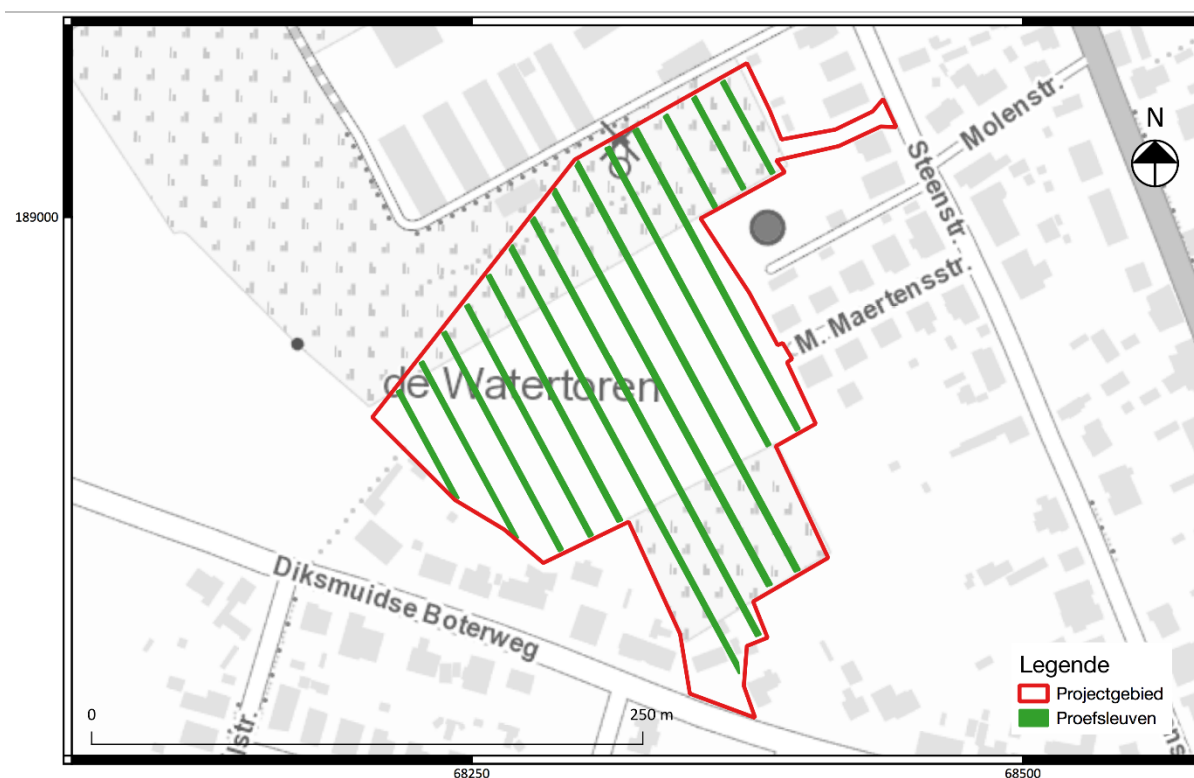

Fig. 2.4: Synthesepan met aanduiding van de voorgestelde proefsleuven.

2.3.3 De voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er worden geen afwijkingen voorzien op de Code van Goede Praktijk.